

Handlingsplan for Grøn Omstilling 2019-2020

Grøn omstilling er for alle

Det er tydeligt for mig, at mange borgere er optagede af, hvordan vi kan leve mere bæredygtigt. Jeg har ofte fornøjelsen at tale om grøn omstilling med borgerne, og jeg har erfaret, at mange er i gang med at ændre vaner. Flere undgår at bruge sprøjtegifte, cykler mere, isolerer deres huse, spiser flere grøntsager og bruger mindre plastik. Små og store indsatser som betyder noget.

Det har effekt, hvad den enkelte borger gør, hvad virksomhederne gør, og hvad kommunen gør. Det er mit ønske, at vi kan inspirere hinanden, og kommunen er klar til at understøtte borgernes og virksomhedernes indsats for at få den grønne omstilling til at brede sig.

I denne Handlingsplan for Grøn Omstilling 2019-2020 gør kommunen det klart, hvilke dele af den grønne omstilling vi vil fokusere på. Økologi og rent drikkevand er valgt som fyrtårne, hvor kommunen vil gøre en særlig indsats i 2019 og 2020.

Handlingsplanen er udarbejdet i samarbejde med miljørådet. Den tager afsæt i byrådets arbejdsprogram for 2018-2021, i Miljø- og klimapolitik 2014 og i kommunens budgetmæssige rammer. Initiativerne i handlingsplanen bidrager til FN's verdensmål for bæredygtig udvikling.

Vi har efterspurgt grønne idéer og fået ca. 170 input fra borgere og foreninger, på skrift og i direkte dialog. Idéerne favner hele paletten i den grønne omstilling. Mange af dem er i forvejen en del af kommunens arbejde og flere er indarbejdet i handlingsplanen.

Grøn omstilling handler om, hvordan vi transporterer os, hvordan vi opvarmer vores huse, hvordan vi dyrker vores haver, hvad vi spiser, hvilke ting vi anskaffer og ikke mindst, hvad vi lærer videre til vores børn. Den grønne omstilling er en fælles opgave. Det er mit håb, at borgere, foreninger og virksomheder går i gang med nye grønne initiativer. Kommunen vil gerne bakke op.

Venlig hilsen

Lene Munch-Petersen
Formand for Udvalget for natur, miljø og grøn omstilling

december 2018

Indledning

Vi understøtter borgernes indsats

Den grønne omstilling kræver samarbejde på alle niveauer. Furesø Kommune prioriterer et bredt samarbejde med borgere, foreninger, virksomheder og forsyningselskaber om at fremme den grønne omstilling.

Furesø Kommune lægger i 2019-2020 særligt vægt på at understøtte borgernes indsats. Vi håber at høre om en masse grønne initiativer fra borgere, foreninger, iværksættere og virksomheder, og er klar til at bistå dem, der har en god idé, der fremmer en bæredygtig udvikling.

Man kan henvende sig til kommunens grønne guide med sin idé eller for at få vejledning om miljørigtig adfærd <http://www.furesoe.dk/gronguide>. Man kan også søge om midler fra kommunens miljøinitiativpulje til at realisere grønne initiativer <http://www.furesoe.dk/puljen>.

Fyrtårne og fokusområder

Kommunens fyrtårne for grøn omstilling er i 2019-2020:

- Økologi – at udbrede økologi, både økologisk mad og økologisk dyrkning
- Rent drikkevand – at undgå brugen af sprøjtegifte

Furesø Kommune er allerede rigtigt godt med, når det gælder økologi og dyrkning uden sprøjtegifte. Vi ønsker at være kendte for vores indsats for det rene drikkevand, og at gøre en særlig indsats for også at få borgerne til at undgå sprøjtegifte. Derfor har vi valgt økologi og rent drikkevand som fyrtårne for den grønne omstilling i Furesø Kommune i 2019-2020. Vi arbejder samtidig videre med mange af de øvrige initiativer, vi har gennemført siden Furesø Kommune blev dannet.

Desuden har kommunen valgt tre fokusområder i 2019-2020:

- Grøn mobilitet – at øge indsatsen for at få persontransport til i langt højere grad at ske via cykel, gang, tog og bus
- Bæredygtighed på Flyvestationen – at videreudvikle Flyvestationen, med særlig opmærksomhed på bæredygtigt byggeri og grøn mobilitet
- Miljø- og klimaambassadørordningen skal have afsmittende effekt – at udvikle kommunens ambassadørordning, så den får større afsmittende effekt hos borgerne.

Arbejdet med disse fem områder skal ske i et bredt samarbejde med andre aktører.

Samarbejder med borgere, foreninger, virksomheder, forsyningsselskaber og myndigheder

Furesø Kommune prioriterer og opfordrer til et bredt samarbejde med borgere, foreninger, virksomheder og forsyningsselskaber om at fremme den grønne omstilling. Vi vil også fortsat styrke den grønne omstilling via samarbejde med Region Hovedstaden og de øvrige kommuner i hovedstadsområdet. Disse samarbejder indgår som en vigtig del af handlingsplanen. Det tværkommunale samarbejde handler blandt andet om de store udfordringer på trafik- og energiområderne.

Afgrænsning af handlingsplan for Grøn Omstilling

Denne handlingsplan omfatter de dele af den grønne omstilling og de mål i kommunens Miljø- og klimapolitik 2014, der ikke udmøntes via kommuneplanen og kommunens sektorplaner. Affald og cirkulær økonomi hører primært til i affaldsplanen, spildevand i spildevandsplanen og natur og biodiversitet i Grøn Plan.

Handlingsplanen for Grøn Omstilling tager fat på de områder, som kommunen ikke behandler i andre planer.

Fokus i 2019-2020

Understøtte borgernes indsats for grøn omstilling

Kommunen lægger i 2019-2020 særlig vægt på at understøtte borgernes indsats for at fremme grøn omstilling. Hvis en borgergruppe eksempelvis tager initiativ til at starte et reparationsværksted, hvor frivillige reparerer eller hjælper med at reparere itu gåede ting, kan kommunen støtte med vejledning eller andet.

Et andet eksempel er Miljøløberne og andre borgergrupper, der samler affald i naturen med støtte fra kommunens grønne guide og kommunens miljøinitiativpulje. Kommunen vil også gerne indgå i en borgerdrevet proces, der undersøger mulighederne for og afklarer potentialet ved at etablere et Miljøpunkt i Furesø.

Vi vil gerne bistå borgere, som vil gennemføre grønne initiativer. Det kan bl.a. være oplysning eller kampagner, som øger motivationen for giftfrie haver, reduceret brug af miljøfremmede stoffer, øget genbrug eller fremme af cirkulær økonomi.

Der, hvor borgere, foreninger eller virksomheder tager et initiativ, ønsker kommunen at bakke op. I 2019-2020 sætter vi i højere grad fokus på at understøtte de indsatser, som borgere og virksomheder vil arbejde aktivt for.

Kommunen ønsker særligt, at borgere og virksomheder bidrager til at fremme økologi og bevare rent drikkevand. Hvis der er interesse for det, vil kommunen eksempelvis kunne tilbyde arrangementer med inspiration til at dyrke økologiske haver og undgå sprøjtegifte. Kommunen vil desuden kunne inspirere til at omlægge til økologisk kost i større køkkener og kantiner.

I 2019-2020 vil kommunen efter først til mølle princippet tilbyde et begrænset antal grundejerforeninger og andre lokale grupper at bidrage ved et lokalt miljøarrangement, f.eks. med et oplæg, en workshop eller en bemandet udstilling med grønne budskaber. Arrangementet skal inspirere borgerne i den grønne omstilling. Der vil være særlig vægt på økologi og rent drikkevand. Grøn mobilitet, bæredygtig byudvikling, madspild og genbrug mv. kan også inkluderes, afhængigt af hvad der ønskes lokalt. Det vil være oplagt at gennemføre arrangementerne i tilknytning til andre events i de respektive dele af kommunen.

Økologi

Furesø er den kommune i landet, der er kommet længst med en dokumenteret og statskontrollet økologisk omlægning i kommunale køkkener. Samlet set er 66 % af maden økologisk i midten af 2018.

Kommunens mål er, at kommunale køkkener skal anvende mindst 80 % økologiske fødevarer i 2020. Det gør halvdelen af køkkenerne allerede.

Vi arbejder videre på, at nå målet på mindst 80 %. Vi vil dels gøre en ekstra indsats for økologisk mad i produktionskøkkenet på Plejecenter Lillevang, dels fastholde og forny fokus på økologisk kost i samtlige kommunale køkkener og køkkener, der leverer mad til kommunen i det omfang det

er muligt indenfor den afsatte økonomi til området. Samtidig undersøger vi mulighederne for gradvist at erstatte kød med anden kost.

Børn skal have læring om økologi i en af kommunens 48 økologiske skolehaver. De skal have tilbud om at lære at dyrke økologiske grøntsager og at bruge økologiske råvarer.

Rent drikkevand – undgå sprøjtegifte

Der er særlige drikkevandsinteresser i hele Furesø Kommune. Derfor styrker vi i hele kommunen indsatsen for at undgå brug af sprøjtegifte. Indsatsen skal rettes mod såvel private haver som landbrugsarealer. Målet er, at vi fortsat skal kunne drikke vores grundvand, også om 100 år.

I Furesø Kommune er områder med vandindvindingsboringer overvejende ejet af kommunen og Naturstyrelsen, som ikke bruger sprøjtegifte. Men ca. 23 % af de boringsnære arealer ligger i private haver og ca. 16 % på landbrugsjord. Her vil kommunen sammen med Furesø Vandforsyning gøre en særlig indsats for at få grundejere til at undgå at bruge sprøjtegifte.

Vi videreudvikler kampagner og fokuserer på, alternativer til sprøjtegifte. Det gør vi via:

- udstilling med sprøjtegifte og alternativerne
- artikelseerie, hvad kan jeg bruge i stedet for ukrudtsmidler, algerens, insektmidler, f.eks. hvor en kendt borger forklarer: Sådan gør jeg!
- støtte til DNs giftfri have kampagne, på miljødage, i artikler mv.
- kampagne med lokale byggemarkeder og andre, der sælger sprøjtegifte, herunder oplysning om deres effekt og skadevirkninger og placering af varerne
- inspirationsaftener med fokus på insektvenlige haver
- QR-koder i det offentlige rum, links til oplysninger om giftfrie og bi-venlige haver og hvad kommunen gør på lokaliteten
- genvisning eller nyt biografspot om at undgå sprøjtegifte
- uddeling af gratis blomsterfrø til brug i haver eller på grønne fællesarealer, med budskab om insektvenlige haver.

Grøn mobilitet

Kommunen øger indsatsen for grøn mobilitet i 2019-2020 for at få langt mere persontransport til at ske via cykel, gang, tog og bus. Først og fremmest skal det være mere attraktivt at cykle, både helt til bestemmelsesstedet, og at kombinere cykeltransport med tog eller bus.

Transportområdet er det felt, hvor det hidtil har vist sig vanskeligst at nedbringe CO₂-udledningen. Det kræver en stor og vedholdende indsats fra kommunen og medspil fra regionalt og nationalt niveau at indfri kommunes mål om, at al transport skal være CO₂-neutral i 2050.

Kommunen fremmer grøn mobilitet ved bl.a. at gennemføre cykelprojekter for børn i daginstitutioner og skoler og for gymnasieelever, deltage i samarbejdet om supercykelstier og gentage den årlige Store Cykeldag på Flyvestationen.

Kommunen arbejder for at nedbringe antallet af korte bilture. Som noget nyt vil kommunen forsøge at få forældre til ikke at køre deres børn i skole ved bl.a. at tilrettelægge indsatsen som "nudging".

Det skal gøres mere attraktivt at købe ind på cykel. Bl.a. vil cyklister få mulighed for at vinde cykeltasker, der er egnede til indkøb.

I 2019-2020 fokuserer kommunen især på:

- Cykelundervisning og -kampagner for børn, forældre, bedsteforældre og kommunens ansatte.
- Kombinationsrejser, hvor cykeltransport kombineres med kollektiv transport.
- Attraktive forhold for cykelpendlere med gode ruter, god belægning, belysning og cykelparkering.

Furesø Kommune har i 2018 via et tilskud fra Region Hovedstaden og "Moving People" gennemført et projekt, hvor medarbejdere på rådhuset lånte el- og racercykler mellem hjem og arbejde. Kommunen og "Moving People" vil videreudvikle konceptet og med delvis brugerbetaling tilbyde det til private virksomheder og grundejerforeninger i 2019-2020. Ved at tage imod tilbuddet vil virksomhederne bidrage til at reducere CO₂-udledningen og trængslen lokalt.

Bæredygtighed på Flyvestationen

Vi fortsætter indsatsen for at udvikle bæredygtige muligheder på Flyvestationen, med særlig opmærksomhed på bæredygtigt byggeri og grøn mobilitet.

Krav til bæredygtighed er indarbejdet i lokalplan og i designmanual for Sydlejren. Omdannelsen af officersskolen til børneinstitution bliver den første kommunale bygning i Furesø Kommune, som skal DGNB-certificeres. (DGNB er et system med kriterier for bæredygtighed i bygninger og byområder).

Infrastrukturen på Flyvestationen skal være cykelvenlig. Kommunen arbejder for at fremme grøn mobilitet med opmærksomhed på kvaliteten af stier, cykelparkering, stiforbindelser og adgangsforhold.

Vi søger at gøre infrastrukturen velegnet til rekreative aktiviteter. I projektet, "Den rekreative forstad i pagt med naturen", er det hensigten at udvikle mulighederne for aktiviteter på cykler, rulleskøjter, rulleski og skateboards i samarbejde med lokale og regionale foreninger og med tilskud fra fonde.

Miljø- og klimaambassadørordningen skal have afsmittende effekt

Arbejdet i kommunens miljø- og klimaambassadørordning skal i højere grad målrettes, så den også får effekt uden for kommunens egen virksomhed. Vi vil arbejde for at skabe synergi mellem de grønne initiativer i de kommunale virksomheder og den grønne omstilling hos borgerne, så indsatsen i den kommunale virksomhed spejles i den borgerrettede indsats. Det kan ske inden for økologi, CO₂-reduktion, grøn mobilitet eller andet, afhængigt af hvilke elementer i den grønne omstilling kommunens miljø- og klimaambassadører vil fokusere mest på i 2019-2020. Eksempelvis kan man:

- lave udstillinger på bytorvene, hvor skoleelever formidler deres viden om at dyrke giftfrie grøntsager
- tilbyde forældre inspiration til sunde, økologiske madpakker
- tilbyde forældre og andre cyklende et cykeltjek i forbindelse med et cykelprojekt på en skole eller daginstitution eller invitere forældre og borgerne fra nærområdet til et lokalt arrangement, hvor de kan prøve el-cykler.

Adfærdsændringer på skoler og i daginstitutioner skal tilrettelægges, så børnene i endnu højere grad inspireres til også at ændre adfærd hjemme sammen med deres forældre ved at tage deres viden og adfærd om eksempelvis at spare på varme, lys og vand med hjem.

Korrekt affaldssortering skal udbredes til flere dagtilbud og skoler. Når alle børn, elever og medarbejdere lærer om affaldssortering kan det være med til at understøtte korrekt affaldssortering i husholdningerne. Effekten af en indsats på en skole eller i en daginstitution kan forstærkes af en kampagne i skolens eller daginstitutionens lokalområde og omvendt. Det kunne f.eks. være en idé at holde en åben affaldsdag på skolen, hvor eleverne underviser forældre, bedsteforældre og andre interesserede i at sortere korrekt.

Vi vil også arbejde for at fremme cirkulær økonomi og reducere forbruget af materielle ressourcer i institutioner og på kommunens øvrige arbejdspladser. Det gør vi bl.a. ved at stille krav i udbudsmaterialer om at reducere mængden af emballage, hvor det er relevant, og ved at være meget bevidste om kommunens indkøb.

I 2019-2020 skal der gøres en særlig indsats for at reducere varmemforbruget i de kommunale bygninger og yderligere forbedre de opnåede el- og vandbesparelser. Tekniske servicemedarbejdere fortsætter i 2019-2020 deres fokus på at understøtte initiativerne i miljø- og klimaambassadørordningen på de lokale arbejdspladser og på at optimere driften af varmeanlæg og ventilationsanlæg indenfor rammerne af den afsatte økonomi til området.

Derudover bliver det med kommunens budget 2019 muligt at styrke brug af vedvarende energi og energireoveringen af kommunens bygninger. I første omgang er der fokus på tekniske forbedringer og vedvarende energi med kort tilbagebetalingstid. I 2020-2022 skal der gennemføres renoveringer af tage, vinduer og facader og etableres mere energirigtig teknologi med længere tilbagebetalingstid. Vedvarende energiformer vil kunne bidrage til fortsat CO₂-reduktion fra kommunens virksomhed.

Øvrige initiativer i 2019-2020

Grøn omstilling i boliger og bygninger

Kommunens indsats for energibesparelser i boliger vil omfatte både etageboliger og parcel- og rækkehuse. Samlet vil indsatsen have samme omfang som hidtil, men vi retter større fokus på etageboliger og mindre på parcel- og rækkehuse.

Energigennemgange i etageboliger i kommunen viser, at der her er et stort besparelspotentiale og potentiale for anvendelse af vedvarende energi, herunder opsætning af solceller. Indsatsen i 2019-2020 over for etageboligerne vil blive tilrettelagt med afsæt i energigennemgangene og i kommunens møder med en række boligforeninger. Det kan eksempelvis handle om optimeret drift af varmesystemet, tætning af sprækker ved vinduer og døre samt opsætning af solceller.

Kommunen fokuserer sin indsats på etageboliger i 2019-2020, fordi der her eksisterer netværk, som har vist sig i stand til at gribe muligheden for at skabe energibesparelser, både via energirenovering og ved brug af solceller.

Kommunen formidler fortsat viden om varmepumper, isolering mv. til parcelhusejere, bl.a. via den årlige energimarkedsplads i samarbejde med nabokommuner.

Furesø Kommune har i lighed med andre kommuner rettet henvendelse til Folketingets Energi-, Forsynings- og Klimaudvalg om at fjerne de blokeringer, som hæmmer kommunerne i at opsætte solceller på egne bygninger. Kommunerne opfordrer til at ophæve kravet om at selskabsføre hvert enkelt forsyningsanlæg på kommunale bygninger, og til at kommuner kan anvende solcellestrom direkte i de kommunale institutioner uden påligning af moms og afgifter.

Byrådet vedtog i 2017 bæredygtighedskrav til byggeri, som er optaget som retningslinjer i Kommuneplan 2017. Forvaltningen vil se på muligheder for at stille skærpede krav til genanvendelse af regnvand, så kravene vil finde anvendelse i flere byggerier.

Grøn omstilling i virksomheder

Vi vil arbejde for, at virksomhederne bliver mere aktive i den grønne omstilling. Vi vil søge inspiration i andre kommuner, regioner og kommunale samarbejder, som har haft succes med at gøre erhvervslivet til en aktiv medspiller i omstillingen.

Vi vil stå på erfaringerne fra det tidligere samarbejde i Kurveknækker Furesø Erhverv, hvor virksomhederne fremlagde resultater af gratis energigennemgange ved netværksmøder. Energigennemgangene viste forholdsvis store besparelspotentialer. Hvis erhvervslivet er med til at tilføje nyt initiativ til dette samarbejde, vil kommunen meget gerne fortsætte det.

Drøftelser i Erhvervskontaktudvalget samt brug af Gate 21's koncept for virksomheders grønne omstilling, "Bæredygtig Bundlinje", kan også være en del af den fortsatte indsats. Konceptet vil, forudsat at det bliver videreudviklet, kunne bruges i kommunale virksomheder og private produktions- og detailhandelsvirksomheder.

Indsatsen i forhold til erhvervslivet bliver således neddrolet i 2019, men kan udvikles i 2020, hvis der er grundlag for det. På kort sigt kan der for eksempel være basis for en indsats på solcelleområdet.

Klimatilpasning og lokal afledning af regnvand, LAR

Klimaændringer kan medføre oversvømmelser af boliger og udearealer. Kommunen vil undersøge muligheder for at adskille kloakvand og overfladevand i forbindelse med udarbejdelse af spildevandsplanen, og forvaltningen vil sammentænke klimatilpasning og rekreative muligheder i konkrete projekter, hvor det giver mening.

Den grønne omstilling i Furesø Kommune skal være kendt

Furesø Kommunes status som foregangskommune for grøn omstilling skal være mere kendt. Der skal øget fokus på fortællingerne om de grønne succeser og den natur, der er i kommunen. I 2019-2020 skal de gode historier også udbredes via landsdækkende medier, konferencer og netværker.

Hidtil har kommunens kommunikation på miljø- og natur- og klimaområderne primært været henvendt til kommunens egne borgere. Kommunens hjemmeside, Facebook og de lokale medier er også fremover helt centrale, når det handler om at fortælle, hvad borgere og kommune gør og kan gøre for den grønne omstilling.

Vores fyrtårne om økologi og rent drikkevand skal være med til at sætte os på landkortet. Historierne om, at kommunens køkkener er i front med at servere økologisk mad, om indsatsen for rent drikkevand og om den markante CO₂-reduktion i de kommunale bygninger skal være kendte, også uden for kommunen. Pressedækning i regionale og landsdækkende medier vil gøre borgerne bevidste om, på hvilke områder Furesø er langt fremme. Det vil øge deres stolthed over at være med på forkant, og vække lysten til at bidrage til den grønne omstilling.

Fundraising

Furesø Kommune vil fortsat gribe de muligheder, der løbende opstår, for at søge støtte til grøn omstilling fra fonde og puljer. Vi er i efteråret 2018 i gang med at søge et større millionbeløb til "Den rekreative forstad i pagt med naturen" på Flyvestationen med henblik på gennemførelse i 2019-2020.

Kommunen vil have fokus på fondsmuligheder for bl.a. at kunne imødekomme nogle af de grønne idéer, der løbende kommer fra miljø- og klimaambassadørerne. Vi vil bl.a. søge fondsmidler for at kunne efteruddanne lærere og pædagoger i at sammentænke skolehaver med fagundervisningen.